

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ALKOHOLIO KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-857 2, 16, 16¹, 17, 18, 22, 28, 29 IR 34
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-394 10 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 2, 16, 16¹, 17, 18, 22, 28, 29 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-394 (toliau – Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas) 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas) siekiama atidėti ūkinės veiklos (prekybos alkoholiniais gėrimais) apribojimus sukeliančių nuostatų įsigaliojimo datą ir taip sudaryti galimybę ūkio subjektams ir visuomenei tinkamai pasirengti vykdyti ūkio subjektams ir visuomenei Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymu nustatytus reikalavimus.

Nors valstybė turi teisę kontroliuoti tam tikrus visuomeninius ir ekonominius procesus, tarp jų ir riboti alkoholinių gėrimų pardavimą, pažymėtina, kad bet koks ūkinės veiklos sąlygų griežtinimas turi būti nustatomas tik tais atvejais, kai jis yra būtinas, proporcingas ir nediskriminuojantis, ir kai nėra mažiau ribojančių priemonių svarbiems visuomenės interesams apsaugoti. Toks teisinis reguliavimas atitinka ir Europos Komisijos 2016 m. birželio 2 d. paskelbtame komunikate „Europos bendro vartojimo ekonomikos darbotvarkė“ išdėstytą poziciją, kad valstybėms narėms rekomenduojama peržiūrėti, supaprastinti ir atnaujinti rinkos dalyviams įprastai taikomus patekimo į rinką reikalavimus. Taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, ne kartą yra konstatavęs, kad nustatant teisinius apribojimus privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti.

Sistemiškai analizuojant teisinio reguliavimo formavimo principus, pažymėtina, kad teisėkūros subjektai turi vengti perteklinių, savitikslių reikalavimų reguliuojamiems subjektams nustatymo. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintas teisėkūros proporcingumo principas reikalauja, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės sudarytų kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržytų teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti.

Įstatymo projekto tikslas – laikantis valstybės alkoholio politikos principų sudaryti sąlygas ir nustatyti pakankamą laikotarpį ūkio subjektams prisitaikyti prie teisinio reguliavimo pakeitimų.

Pažymėtina, kad Įstatymo projektu siūlomas pakeitimas neturės įtakos alkoholio gaminių prieinamumo bei vartojimo skatinimui.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Verslo aplinkos departamento (direktorė – Milda Kaupelienė, tel. 8 706 64 747, el. p. milda.kaupeliene@eimin.lt) Verslo politikos skyriaus (vedėja – Ieva Žaunierienė, tel. 8 706 64 607, el. p. ieva.zaunieriene@eimin.lt) patarėja Jelena Dilienė (tel. 8 706 64 778, el. p. jelena.dilienė@ukmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo 10 straipsnyje šiuo metu nustatyta, kad nuo 2020 m. sausio 1 d. nebeliks nestacionarių alkoholio prekybos vietų, kurioms savivaldybės išduoda atskiras licencijas kurortinio sezono metu, alkoholiniais gėrimais nebegalės būti prekiaujama paviljonuose, paplūdimiuose, o neterminuotą mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licenciją turinčios įmonės galės aptarnauti pirkėjus lauko sąlygomis ne didesniu kaip 40 metrų atstumu nuo

stacionariosios viešojo maitinimo vietos įrengtose aptarnavimo vietose (išskyrus atvejus, kai savivaldybės taryba nustatys kitas sąlygas).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siekiama atidėti nuo 2020 m. sausio 1 d. turinčius įsigalioti prekybos alkoholiniais gėrimais apribojimus tam, kad būtų sudaryta galimybė ūkio subjektams tinkamai pasirengti Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymu nustatytiems apribojimams.

Pažymėtina, kad Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas buvo priimtas 2017 m. birželio 1 d. Kartu su šiuo įstatymu priimtos ir kitos priemonės, ribojančios alkoholio prieinamumą, kurios įsigaliojo 2018 m. sausio 1 d. (prekybos laiko apribojimas, amžiaus, nuo kurio leidžiama įsigyti alkoholio, apribojimas). Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymu pasiektas norimas rezultatas: Lietuvos statistikos departamento skelbiami duomenys rodo, kad legaliai įsigytų alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam gyventojui, nuosekliai mažėja – 2017 m. suvartojimas siekė 10,5 litro vienam gyventojui, o 2018 m. – jau 9,5 litro.

Tiek nuo 2018 m. sausio 1 d. įsigalioję draudimai, tiek nuo 2020 m. numatomi draudimai ir apribojimai, susiję su prekyba alkoholiniais gėrimais, yra pakankamai varžantys verslo sąlygas, tačiau rengiant Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo projektą nebuvo atliktas poveikio vertinimas, neįvertintos pasekmės verslo aplinkai, ekonomikai, socialinei aplinkai, konkurencijai ir t. t.

Draudimas prekiauti alkoholiniais gėrimais paviljonuose gali turėti neigiamų ekonominių ir socialinių pasekmių kaimo vietovėse veiklą vykdančioms verslininkams, kuriems mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais yra vienas iš būdų pritraukti pirkėjų srautą į nedidelę parduotuvę. Pirkėjai (ypač vasaros sezono metu pravažiuojantys turistai) dažnai į nedidelę kaimo parduotuvę (paviljoną) užsuka pirkti alkoholinių gėrimų, tačiau paprastai, be šios prekės, įsigyja ir kitų papildomų prekių, todėl alkoholiniai gėrimai yra viena iš prekių, kurios pritraukia klientą į parduotuvę ir padeda užtikrinti smulkiųjų parduotuvių gyvybingumą. Lietuvoje, preliminariais skaičiavimais, veikia apie 700 paviljonų, kuriuose suteikta teisė prekiauti alkoholiniais gėrimais. Darant prielaidą, kad veikiančiuose paviljonuose dirba 2–3 asmenys, draudimas paviljonams turės poveikį apytikriai 1500–2000 gyventojų. Šie asmenys, tikėtina, turės pakeisti užimtumo formą, t. y. kurti kitą verslą, įsidarbinti kitoje įmonėje arba visiškai netekti pajamų šaltinio ir naudotis valstybės siūlomomis nedarbo išmokomis.

Pabrėžtina, kad siūlomu Įstatymo projektu nesiekama daryti poveikio jau įsigaliojusiems draudimams, susijusiems su prekyba alkoholiniais gėrimais. Siūloma atidėti ribojimus, kurių įsigaliojimas yra numatytas 2020 m. sausio 1 d., ir suteikti galimybę ūkio subjektams prisitaikyti prie minėtų veiklos ribojimų. Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teisės aktai, keičiantys ūkio subjektų veiklos ar jos priežiūros teisinį reguliavimą, paprastai įsigalioja gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną, tačiau visais atvejais ne anksčiau kaip po trijų mėnesių nuo jų oficialaus paskelbimo dienos. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma nukelti Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo 10 straipsnyje nustatytą šio įstatymo 1 straipsnio, 2 straipsnio 2 dalies, 3 straipsnio ir 5 straipsnio 2, 7 ir 9 dalių įsigaliojimą ir nustatyti, kad nurodytos nuostatos įsigalios 2021 m. lapkričio 1 d.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Vadovaujantis Teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi ir atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu nenumatoma reglamentuoti iki tol nereglamentuotų santykių ir teisinis reguliavimas nekeičiamas iš esmės, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas. Neigiamų priimto įstatymo pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekte siūloma priemonė turės teigiamos įtakos verslui prisitaikant prie naujo teisinio reguliavimo ir prisidės prie palankesnės teisinio reguliavimo aplinkos formavimo.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant įtraukti Įstatymo projektą į teisinę sistemą, pakeisti ar panaikinti kitų galiojančių teisės aktų nereikės.

9. Ar Įstatymo projektas parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujos sąvokos neapibrėžiamos.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai: „alkoholis“, „alkoholio produktai“, „alkoholiniai gėrimai“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Verslo aplinkos departamento
Verslo politikos skyriaus patarėja

Jelena Diliienė

2019-10-09

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Verslo aplinkos departamento
Verslo politikos skyriaus
vedėja

Ieva Žaunierienė

2019-10-09

Lietuvos Respublikos
ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Teisės departamento
Teisėkūros skyriaus vyriausiasis specialistas

Jurga Malickas

2019-10-09

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Verslo aplinkos departamento
direktore

Milda Kaupellienė

2019-10-09

Lietuvos Respublikos
ekonomikos ir inovacijų ministerijos
Teisės departamento
Teisėkūros skyriaus vedėjas

Arūnas Alekna

2019-10-09

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos
ES investicijų koordinavimo departamento
direktore

Rita Armaitienė

2019-10-11
Atleiskite kanceliarinį